

REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTER

MINISTRY FOR FOREIGN
AFFAIRS OF FINLAND

ZNANJE ZA ODRŽIVI RAZVOJ ZNANJE ZA BUDUĆNOST

Ovaj projekat se realizuje uz podršku programa Obrazovanje za održivi razvoj na Zapadnom Balkanu, koji sprovodi Regionalni centar za okoliš/životnu sredinu (REC). Program finansira Ministarstvo spoljnih poslova Finske

Kajak na moru

Edukativni program *Ne ostavi ni traga* promoviše vještine i etiku kako bi podržao održivu upotrebu prostora u divljini kao i prirodnih područja. Koncept je potekao iz SAD kao način da se pomogne rekreativcima da minimalizuju svoje uticaje dok uživaju u prirodi. 1991. godine, američka uprava za šume udružila se sa nacionalnom školom za vodiče u prirodi (*National Outdoor Leadership school*) i agencijom za upravljanje zemljištem (*Bureau of Land Management*) u *Ne ostavi ni traga* edukativni program. Nacionalna škola za vodiče u prirodi, kao prepoznati promoter minimalnih uticaja pri kampovanju, postala je zadužena za pružanje *Ne ostavi ni traga* materijala i treninga.

Danas, neprofitna organizacija *Ne ostavi ni traga za etički boravak u prirodi*, osnovana 1994 godine, upravlja nacionalnim programom. Centar je ujedinio 4 federalne agencije koje se bave upravljanjem zemljištem, američku upravu za šume, službu Nacionalnih Parkova, američki lovnu i ribolovnu službu – sa proizvođačima, trgovcima outdoor opreme na malo, korisnicima, predavačima, i pojedincima koji dijele obavezu da održe i zaštite našu divljinu i prirodna područja za buduća uživanja.

Ne ostavi ni traga

Vještine i etika u prirodi

„Stvar je ispravna kada nastoji da očuva integritet, stabilnost i ljepotu biotičke zajednice. Pogrešna je kada teži suprotnom.“

Aldo Leopold, *Sand County Almanac*

Kajak na moru u Sjevernoj Americi

„Mišljenje da rekreacija (u prirodi) nema nikakvih uticaja na životnu sredinu nije više održivo.“

Curtis H. Flather i Ken Cordell, *Wildlife and Recreationist*

Ljudi uživaju u prirodi na mnoštvo načina. Istražujemo šetajući, vozeći kajak, jašući konja, vozeći planinsko biciklo, skijajući, hodajući na krpljama, derezama i to su samo neki od načina, a svakim danom je više nas koji svakodnevno dovodimo svoj sport do ekstrema i u sve udaljenije djelove prirodnog svijeta. Naša iskustva su na ličnom nivou zadovoljavajuća, ali ona mogu biti skupocjena za mjesta koja posjećujemo kao i za životinje koje posmatramo.

Američki divljina je raznovrsna i predivna. Ali isto može biti i krhka. Zagađene vode, dislocirani divlji živi svijet, zemljišta koja su pod erozijom, i zgažena vegetacija su samo neki od uticaja koji su direktno povezani sa aktivnostima onih koji se rekreiraju. Značajna šteta bi mogla biti spriječena ako bi ljudi koji se rekreiraju bili bolje informisani, i ako bi praktikovali tehnikame *Ne ostavi ni traga*.

Ova knjižica je dio nacionalnog edukativnog programa koji se zove *Ne ostavi ni traga*.

Ovaj program se vrti oko 7 principa: planiraj i pripremi, putuj i kampuj na čvrstim površinama, ukloni otpad na odgovarajući način, ostavi kako si zatekao, minimalizuj uticaj logorske vatre, poštuji divlji živi svijet, i budi obazriv prema drugim posjetiocima. Stvoreni da smanje štetu prouzorokovanu aktivnostima tokom rekreacije ovi principi pružaju uobičajenu uslužnost i gostoprimstvo drugim posjetiocima divljine i prirodnom svijetu čiji smo mi dio. Oni se zasnivaju na pridržavanju poštovanja prirode. Ovo poštovanje, kombinovano sa dobrim prosuđivanjem i svjesnošću, omogućice vam da

primjenjujete principe *Ne ostavi ni traga* u prilikama vama svojstvenim bez obzira na to da li ste u udaljenoj divljini ili u gradskom parku. Prvi korak je da se edukujete i da ovladate vještinama i etikom koje vam omogućavaju da ne ostavite ni traga.

NE OSTAVI NI TRAGA vještine i etika u prirodi

Principi *NE OSTAVI NI TRAGA*

- Planiraj unaprijed i pripremi.....
 - Putuj i kampuj na čvrstim površinama.....
 - Ukloni otpad na odgovarajući način.....
 - Ostavi kako si zatekao.....
 - Minimiziraj uticaj logorske vatre
 - Poštuj divlji živi svijet.....
 - Budi obazriv prema drugim posjetiocima
-

Etika divljine

Definicija nekih termina

NE OSTAVI NI TRAGA BIBLIOTEKA vještina i etike u prirodi

Kajakaši na moru takođe mogu biti zainteresovani za druge knjižice iz serije *Ne ostavi ni traga* vještine i etika u prirodi uključujući i sjeverozapadne planine, koridore zapadnih rijeka i jezerski region.

Da biste došli do ovog i drugih *NE OSTAVI NI TRAGA* materijala ili do informacija vezanih za kurseve i treninge pozovite broj *Ne ostavi ni traga* 1-800-332-4100 ili posjetite veb-sajt: www.lnt.org.

Kajak na moru u sjevernoj Americi

Umjetnost kajaka na moru datira 2000 godina unazad. Danas to je jedan od najbrže rastućih sportova u sjevernoj Americi. To nije iznenađujuće kad shvatite da postoji 95.440 milja obale samo unutar SAD. Moderni kajakaši po moru traže ljepotu, osamu, uzbuđenje, i osjećaj povezanosti sa okruženjem dok istražuju te milje. Takođe traže izazov u promjenama mora i teškim odlukama koje trebaju da donesu. Sa najvećim porastom broja kajakaša ikad koji traže ove elemente u ograničenom izvoru divljina, nužno je da naučimo kako da očuvamo obale duž kojih putujemo.

Iako kajakaši koji voze po moru ostavljaju mali uticaj ili ga skoro i ne ostavljaju na vodu, njihov uticaj na divlji živi svijet i obalu može biti značajan. Upravitelji zemljišta su zapazili nevjerovatan porast uticaja na objekte za rekreaciju i na priobalne ekosisteme koji se poklapa sa bumom kajaka na moru koji je zabilježen poslednjih godina.

Kajakaši koji voze po moru su ograničeni na uzan pojas zemlje uz vodu da bi kuvali, jeli, spavali, pakovali se, igrali igrice i odlagali otpad. Ova zemlja može biti kamenita, pjeskovita, pokivena vegetacijom ili ogoljena. Plaže koje se nalaze tamo mogu varirati u veličini zavisno od plime i osjeke, dok iznad linije plime mogu postojati krhke pustinje ili nepristupačne prašume. Prisustvo i ponašanje kajakaša utiče na ovu zemlju, i kako broj kajakaša raste, i njihovi uticaji takođe rastu.

Da bi se smanjio uticaj koji ostavljamo na okruženje duž obala, moramo znati i poštovati 7 *NE OSTAVI NI TRAGA* principa. U najvećem broju slučajeva, oni su bili posebno prilagođeni da uzmu u obzir koncentraciju upotrebe koja se dešava duž obala. Ovo izdanje iz serije *NE OSTAVI NI TRAGA* vještine i etika u prirodi opisuje i objašnjava ova prilagođavanja. Praksa u ovoj knjižici je prikladna za sve

priobalne regione u sjevernoj Americi, od Aljaske do *Baja California*, kao i za region *Grand Lakes*, Kanadu i čitavu istočnu obalu.

Područje najrelevantnije za ovu knjižicu

Planiraj unaprijed i pripremi

Planirajte unaprijed tako što ćete razmotriti svoje ciljeve i ciljeve svoje grupe. Pripremite se na taj način što ćete prikupiti informacije, razgovarati o očekivanjima, i savladati tehničke vještine, znanje o prvoj pomoći, kao i uzeti opremu kako biste ostvarili vaše ciljeve na najbezbedniji i najmanje štetan način. Ako nemate ove vještine, planirajte put sa nekim ko ih posjeduje.

Ugradite *NE OSTAVI NI TRAGA* u vaše planove tako što ćete izabrati prikladnu destinaciju za vašu grupu i tako što ćete sebi omogućiti da dugo putujete i kampujete na dobar način. Budite spremni da se primirite ako osjetite opasnost ili ako doživite povredu. Na taj način nećete morati da se odreknete *NE OSTAVI NI TRAGA* tehnika radi sigurnosti. Npr. loše planiranje ili zanemarivanje potencijalnih promjena vremena i stanja mora može pretvoriti dan za veslanje u put koji može potrajati cijelu noć. Kajakši se mogu naći nasukani na obali i primorani da sagrade privremeno sklonište i logorsku vatru, pri čemu i sklonište i vatra mogu prouzrokovati dugotrajne posledice na to područje.

EDUKUJTE SE. Upoznajte regulative i pitanja od posebne važnosti za bilo koje područje koje posjećujete. Npr. da biste kampovali i veslali u nacionalnom priobalju Apostle ostrva morate imati dozvolu. Ako ima više od 8 ljudi u vašem timu, morate koristiti predviđena mjesta za grupe. S druge strane na ostrvu *San Juan Washington*, veliki dio ostrva je privatno vlasništvo, pa je nužno znati gdje se nalazi javno zemljište za odmore na plaži i za kampovanje. I na kraju, duž ostrva *Main Island Trail*¹ samo polovina od 98 „*trail*“ ostrva su javna. Na taj način što ćete postati član Asocijacije *Main Island Trail* dobijate pravo da kampujete na privatnim ostrvima koje obuhvata „*trail*“ sistem.

Specifične prakse minimalnog uticaja koje predlažu *NE OSTAVI NI TRAGA* principi mogu varirati u zavisnosti od lokalne ekologije. Kako biste se osigurali da putujete i kampujete ostavljajući što je manje moguće uticaja, uzmite dovoljno vremena da istražite ekologiju i praksu minimalnog negativnog uticaja područja koje planirate da posjetite prije nego što krenete na taj put. Informišite se o osjetljivim ptičijim i životinjskim populacijama, vremenskim uslovima i mogućnostima da ćete sresti nekoga. Ovakav vid znanja može povećati vaš užitak i granicu bezbjednosti dok istovremeno smanjuje mogućnost da ćete nenamjerno prouzrokovati negativne uticaje.

Postarajte se da imate nautičke karte i topografske mape za područja koja planirate da posjetite. Nautičke karte ilustruju poznate opasnosti koje se mogu desiti na vodi (npr. djelimično zaronjene stijene, struje, pjeskovite plaže, krevet od algi i druge vrste zemljišta koje su prisutne u vodi). Topografske mape vam mogu pomoći da identifikujete potencijalna mjesta za kampove i izlaze na kopnu za spašavanje u slučaju potrebe.

Vebsajtovi, kancelarije i centri za posjetioce, agencije za upravljanje zemljištem nude detalje o posebnim regulativama, ekološkim pitanjima od posebne važnosti i planovima koji se tiču putovanja kao i mogućnostima za edukativni i volonterski rad. Drugi izvori informacija su dobavljači sportske opreme, knjižare, klubovi i neprofitne organizacije, lokalne organizacije koje se bave konzervacijom, biblioteke i prirodnjački centri. Ove centre najčešće možete kontaktirati putem interneta.

¹ Maine Island Trail sistem je 350 milja dugačak vodeni put koji se sastoji od ostrva i kopnenih mjesta koja su dostupna za posjete tokom dana ili za jednonoćno kampovanje.

PLANIRAJTE ZA VAŠU GRUPU. Vještine i ponašanje vaše grupe bi trebalo da se ukopi sa ambijentom mjesta koje posjećujete. Npr., ljudi očekuju buku i uzbuđenje (COMMOTION) oko mjesta koja su predviđena za piknik, oko velikih mjesta za kampove kao i oko drugih mjesta predviđenih za rekreaciju. S druge strane, u udaljenijim okruženjima, posjetioci žele da iskuse prirodu bez ometanja nalik gore navedenim.

Detaljne mape i karte mogu vam pomoći da se uvjerite da vještine vaše grupe odgovaraju izloženosti i težini vaše rute. Postarajte se da je svaki član vaše grupe sposoban da izvede spuštanje ako to destinacija koju ste vi izabrali zahtijeva ili ako vas uslovi na vodi natjeraju na to. Pripremite vašu grupu na ovakve mogućnosti.

Male nasuprot velikih grupa. Bez obzira na veličinu vaše grupe i na svrhu vašeg izlaska, praksa *NE OSTAVI NI TRAGA* tehnika zahtijeva pažnju i razmišljanje koje prethodi putu. Velike grupe mogu ostaviti značajan uticaj kada pokušaju da stanu na mjesta za kampovanje koja nisu napravljena da prime grupe njihove veličine. Nova „satelitska mjesta“ za kamp se stvaraju oko glavnog mjesta za kamp, stvarajući više uticaja na područje koje okružuje kamp. Kada putujete u velikim grupama, odaberite pažljivo mjesta za kampovanje. Izbjegavajte probleme tako što ćete svakoga edukovati o Leave No Trace-u prije nego što krenete. Uvijek se unaprijed raspitajte o limitima koji se tiču veličine grupe. Upravitelji zemljištem će moći da vam kažu koja je odgovarajuća veličina grupe za područje koje ste izabrali, kao i o limitima vezanim za pronalaženje mjesta za kamp koje će odgovarati određenom broju šatora, brodova i ljudi.

PLANIRAJTE SVOJ PUT UNAPRIJED. Posjete popularnih divljih područja tokom špic perioda, kao što su praznici i vikendi su često ispunjene saobraćajem, prenatrpanošću, odugovlačenjima i konfliktima sa drugim grupama. Umjesto toga, posjećujte ta mjesta u neko drugo vrijeme, kao što je sredina nedelje, ili istražujte neka udaljena mjesta radi prijatnijeg užitka i osjećaja manje prometnosti. Napravite rezervacije, nabavite dozvole dosta unaprijed kako biste izbjegli neprijatna inenađenja.

PLANIRAJTE VAŠE OBROKE. Adekvatna hrana može biti ključni faktor uspjeha vašeg puta, ali je greška ponijeti previše hrane. Započnite odlaganje otpada tako što ćete planirati obroke kako biste izbjegli stvaranje ostataka od hrane. Spakujte hranu u zdjele koje se mogu ponovo upotrebljavati ili u plastične kese. Unaprijed odstranite omote i tvrda pakovanja. Napravite korak dalje na taj način što ćete na lagan način ukloniti izgubljeni „mikro optad“ kao što je voće, kao što su etikete i omoti od hleba.

KORISTITE ODGOVARAJUĆU OPREMU. Pripremite se za ekstremne vremenske uslove, opasnosti i krizne situacije. Nosite kamperski primus i gorivo, posuđe, šibice, i dosta hrane. Nosite vodu sa sobom kada idete u predjele gdje je pitku vodu teško naći, i ponesite filter za vodu ili sistem za hemijsko prečišćavanje ako planirate da koristite vodu iz prirodnih izvora. Lomljivi krčag za vodu vam dozvoljava da manje puta idete do izvora. Imajte pri ruci označen kontejner za nošenje smeća, i visoko kvalitetno platno koje se može koristiti kao plažna kuhinja pri lošem vremenu.

Svi članovi vaše grupe bi trebalo da imaju propratnu kajak odjeću, uključujući sopstveno plovilo, toplu odjeću, bezbjednu obuću, i zaštitu od sunca, kiše i insekata. Oprema za bezbjednost grupe može obuhvatati sistem za vuču, splav za veslanje, uže za spašavanje, pumpe za ispuštanje vode, opremu za popravku broda, opremu za prvu pomoć, pištaljke, signalno ogledalo, VHF pomorski radio i signalne rakete. Uvjerite se da ste provjerili da su pregrade na kajaku nepropustne prije nego što krenete na izlet. Postarajte se da svi imaju vodonepropustni sistem i provjerite sve krmene sisteme da biste se uvjerali da

svi funkcionisu kako treba. Nosite opremu za opravku koja je potrebna da se poprave kvarovi koji su neizbježni.

Oprema koju odaberete da ponesete na izlet i kako njome upravljate može smanjiti vaš potencijalni uticaj. Dok plovite, svijetla plovila i brodovi će vam pomoći da budete uočljivi drugim učesnicima u pomorskom saobraćaju. Na kopnu pak, svijetla odjeća i šatori mogu ometati osjećaj divljine koji drugi možda traže. U područjima gdje je vožnja kajaka drastično porasla tokom poslednjih nekoliko godina, druge grupe posjetilaca su počele da se žale o vizuelnom uticaju raznobojnih kajaka i opreme koji su rasprostranjeni po zabačenim plažama. Boje zemlje koje se stapaju sa okolinom minimalizuju vizuelni uticaj i daju drugima veći osjećaj osame. Uzmite dovoljno vremena da rasproedite vašu opremu po plaži. Velika platna boje zemlje ili lagane, velike cilindrične, platnene vreće za odjeću i lične potrepštine mogu vam pomoći da spakujete svoju odjeću i mogu biti neka vrsta kamuflaže.

Izbjegavajte da vaša izgubljena oprema postane još jedan komad plutajućeg smeća. Sigurnije je da većina vaše opreme bude zapakovana u kajaku kako zbog stabilnosti tako i zbog toga što oprema koja je stavljena na vaš kajak može ispasti i biti slučajno ostavljena.

RAZVIJTE VJEŠTINE. Znajte vještine i opremu koja ide uz kajak na moru. Naučite od prijatelja koji ima iskustva, pohađajte kurs ili razmotrite da idete na put sa nekom komercijalnom organizacijom. Postarajte se da vam prva pomoć, navigacija i vježba za spašavanje budu dio treninga. Znajte kako da popravite svoju opremu. Takođe, budite sigurni da ste u prikladnom fizičkom stanju za put koji ste isplanirali. Naučite što je više moguće o vašoj destinaciji i kako da se zabavite, a da istovremeno budete bezbjedni i da štitite to utočište.

PREUZMITE ODGOVORNOST. Ako se povrijedite ili ako bude potrebno da vas spašavaju to može imati bitne posledice za vas, za ljude koji vam pomažu, i za teren. Značajni uticaji na pejzaž mogu rezlutirati iz spasilačkih operacija koje obuhvataju brodove, avione, helioptere ili velik broj ljudi. Preuzmite odgovornost za vašu sopstvenu bezbjednost tako što ćete primjenjivati samosvjesnost, opreznost, i dobre procjene. Minimalizujte rizik na taj način što ćete planirati put koji odgovara vašim vještinama i očekivanjima. Obučite se za spuštanje, navigaciju, pomoć pri spašavanju, i sprocjene rizika na okeanu. Budite spremni da spasite sebe ili vaše pratiocce iz teških situacija. Uvijek nosite odgovarajuću kartu ili mapu i znajte gdje se nalazite u svakom trenutku. Ostanite sa grupom. Dajte prijatelju svoj plan puta ili plan plovidbe sa instrukcijama koje govore šta da radi ako se ne vratite u vrijeme koje je planirano.

RAZMOTRITE NE OSTAVI NI TRAGA VODILJE KAO GRUPA PRIJE POČETKA. Ljudi često pretpostave da svako u njihovoj grupi ima isto razumijevanje *NE OSTAVI NI TRAGA* principa. U stvarnosti, ljudi često imaju različite ideje (i različite brige) u vezi sa tim kako da minimalizuju uticaje. Prije nego što se otisnete na put, vaša grupa bi trebala da razmotri *NE OSTAVI NI TRAGA* principe. Važno je uključiti svakoga u diskusiju kako biste se uvjerali da svaki član grupe razumije kakva će se praksa primjenjivati i zašto. Dinamika grupe može oslabiti brzo kada svako prati svoje standarde i kada neki ljudi prave uticaj koji drugi ljudi s naporom pokušavaju da izbjegnu. Ovo je takođe dobra prilika da se edukuju ljudi kojima *NE OSTAVI NI TRAGA* tehnike nisu poznate ili pak za vas da naučite nove načine kako da minimalizujete uticaje.

Putujte i kampujte na čvrstim površinama

PREPOZNAJTE ČVRSTE POVRŠINE. Kakve uticaje imaju otisci stopala? Odgovor je, zavisi. Otisak stopala znači različite stvari za mladicu drveta i livadu prekrivenu travom, gomilu lišća, i za sipar, šljunkovitu plažu i mahovinu u prašumi.

Iako jačina može varirati, planinarenje i kampovanje može oštetiti biljke i prouzorkovati eroziju. Jedan pogrešno ostavljen otisak stopala može oštetiti, slomiti, iščupati iz korijena, pokidati ili ubiti osjetljivu biljku. Vegetacija štiti zemljište koje se nalazi ispod nje. Onda kada se rast biljke upropasti, erozija se može nastaviti bez ili sa daljom upotrebom. Štaviše, prolaz ljudi očvršćava zemlju čineći da je korijenju mladica teže da proniknu u nju. Očvršćavanje takođe umanjuje prostor za pore tako da je vodi i kiseoniku teže da prođu kroz zemljište do biljaka.

Da bi se izbjegli ovakvi problemi kamperi moraju da prepoznaju „čvrste površine“. Čvrste površine su površine na koje minimalno utiču kampovanje i planinarenje. One obuhvataju kamenje koje se nalazi na površini zemlje, pijesak, šljunak, staze, suhu travu, snijeg ili vodu. To su mjesta sa malo ili ni malo vegetacije ili područja gdje će vaši tragovi biti obrisani tako što će se otopiti snijeg ili tako što će nadoći velika voda.

KONCENTRIŠITE SE NA UPOTREBU ČVRSTIH PODRUČJA. U većini priobalnih područja postoje plaže sa ograničenjima, posebno tokom perioda velike plime. Zbog ovog razloga, najpopularnije kajak destinacije su formirale mjesta za kampovanje. Koncentrišite vaše aktivnosti u tim područjima i pomozite da se smanje budući poremećaji koji se nanose divljem živom svijetu, zemljištu i vegetaciji. Upravitelji zemljišta generalno više vole da kampujete sa drugom grupom ljudi koja je već tu ako je mjesto za vaš kamp već zauzeto prije nego da postavite kamp izvan područja koje je predviđeno za kamp.

Izaberite dobro postavljeno mjesto za kampovanje koja su dovoljno velika za vašu grupu. Osmotrite prostor kada dođete i ustanovite njegove granice. Koncetrišite vaše aktivnosti u središtu mjesta za kampovanje kako biste izbjegli njegovo širenje. Ostavljanje vaše opreme preko vegetacije koja se tu nalazi i postavljanje vaših šatora u područjima koja još uvijek nisu u potpunosti oformljena mogu učiniti da se mjesto za kamp proširi, tako da morate povesti računa da ograničite svoje aktivnosti na mjesta koja su već ogoljena od vegetacije. Izbjegnite nagon za stvaranjem novih mjesta za kampovanje ili za postavljanje više šatora na nekom području od onog koji je predviđen. „Satelitska mjesta za kampove“ su problem duž čitavog priobalja.

Ostanite na postojećim stazama i drugim čvrstim površinama. Brojne plaže imaju postojeće ili predviđene staze koje vode do mjesta interesantnih za posjetioce ili do izvora vode. Veoma je važno da koristimo ove staze umjesto da stvaramo nove. Hodajte jedno po jedno po sredini površine – čak i tamo gdje je trag mokar, kamenit ili blatnjav. Tragovi progresivno postaju širi i stvaraju paralelne staze kad ljudi hodaju po ivicama ili obliaze prepreke. Na isti način, „društvene staze“ koje povezuju pojedinačna mjesta za šatore, mjesta za kuhinju, i izvore pitke vode mogu biti prisutne. Ostanite na postojećim stazama, čak iako to znači da ćete možda skrennuti sa vašeg puta. Izbjegavajte da blokirate ove staze tako da ljudi ne počnu da stvaraju nove kako bi vas zaobišli. Nekolicina ljudi koji prolaze kroz krhku prašumu, preko malih drvenastih biljaka, ili preko dina mogu stvoriti primjetnu stazu.

Raširite upotrebu u netaknutim područjima. Postoje neka priobalna područja koja su još uvijek nataktnuta. Kada putujete kroz takva područja, čini vam se da niko nikada nije tu bio prije vas. Netaktnuta područja su ona područja u kojima je prisustvo ljudi na veoma niskom nivou. Postoje mjesta gdje postoji mali broj, ako ih uopšte ima, staza i gdje niko nije pravio mjesta za kampovanje. Ona se čine stvarno divljima.

Sve više kajakaša na moru se otiskuje u ova divlja područja. Rekreativna upotreba na 46 ostrva koja su u vlasništvu države u *Main Island Trail* je porasla za 40% od 1995. godine. Ovaj porast za posledicu ima alarmantno povećanje staza i mjesta za kampovanje u područjima koja su prethodno bila netaknuta. Da bi se spriječilo širenje kampova i da bi zaštitili divljinu koju tražimo u netaknutim područjima, to zahtijeva od posjetilaca da učine svjestan napor da **ne ostavljaju ni traga**. Posjetite netaknuta područja samo ako se obavezujete da ćete minimalizovati vaš uticaj. Korišćenje izgrađenih mjesta za kampove i staza je uvijek poželjnije od pravljenja novih.

Izbjegavajte da stvarate nova mjesta za kampove i nove staze. Gdje mjesta za kampove nisu naznačena i gdje nijedno mjesto nije određeno za upotrebu, izaberite da kamp napravite na čvrstoj površini. Čvrste površine su: kamen, snijeg, led, šljunak i pijesak. Suva trava i trska (koja sličí travi) su takođe po prirodi čvrste zbog njihove čvrste strukture koje imaju u korijenu i zbog njihovog fleksibilnog stabla, ali njih ne treba pomiješati sa mekanom morskom travom koja se nalazi u umjerenim pojasevima kao što je *Prince William Sound*. Mekane biljke se baš ne oporavljaju kad im se jednom slome stabla.

Koristite svoju kartu sa strujama i vizuelne znake kako biste mogli da nađete oznake visoke plime za taj određeni dan. Područja ispod oznake za visoku plimu su najotpornije na uticaje. Kada plima ponovo nadode, svi znaci vašeg prisustva će biti isprani.

Možda se desi situacija kada ćete biti primorani da se sklonite sa vode u ne tako idealnu lokaciju zato što promjene vode i vremena ugrožavaju vašu bezbjednost i bezbjednost vaše grupe. Takve lokacije možda nemaju plažu, ili možda baš te večeri bude visoka plima koja će vas natjerati da kampujete na kopnu. U ovakvim situacijama uzmite dovoljno vremena da nađete čvrstu površinu za vaš šator, za vašu kuhinju i otpremanje broda. Razmotrite da postavite vašu kuhinju na kamen, na neki pjeskoviti predio ili na područje sa šljunkom čak iako nije baš idealno za kuhinju. Koncentrišite vaše aktivnosti na ovim površinama kad god je to moguće kako biste zaštitili područja koja su krhka. Ako nađete mjesto koje je malo korišćeno, ostavite ga da se oporavi.

Prije nego što raspakujete vašu opremu, pogledajte da li negdje na vidiku postoji aktivnost gniježđenja ili da li ima prisustva drugih životinja. Izaberite područje koje se čini bezbjednim, područje gdje nema divljeg živog svijeta i koje odgovara za kampovanje pri čemu se ostavlja minimalan uticaj. Mijenjanje svoje rutu ka vodi, ka „kupatiću“ i ka područjima za spavanje kako bi izbjegli stvaranje staza. Ako je potrebno, koristite manje čvrsta zemljišta kao mjesta za spavanje i otpremanje broda. Uvidite da na nevjerovatno krhkim površinama, kao što je pepeljasta mahovina, uticaj od samo par otisaka cipela će ostaviti trag koji će biti vidljiv više godina. Ako je moguće, ograničite vaš boravak na samo jednu noć kako biste minimalizovali vaš uticaj na to područje.

Na području priobalja gdje ne postoje naznačene staze, najbolje je planinariti u periodu kada je plima niska zato što su čvrsti pijesak, šljunak i kamenje (u području koje se nalazi između najviše i najniže plime) izloženi. Na sličan način postavljanje vaše kuhinje blizu obale na čvrstoj površini, na kamenje ili na pijesak koji se nalaze ispod oznake za plimu, može umanjiti količinu opreme izvučenu na obalu, i time smanjiti uticaj na eroziju obale i vegetacije. Trebali biste ipak izbjeći da lomite mušlje, prilepke i lupare kada šetate ili kuvate u zoni koja se nalazi između najviše i najniže plime.

Kada šetate izvan staze iznad zone koja se nalazi između najviše i najniže plime trebalo bi da se raširite. Ako svaka osoba krene nešto drugačijom rutom, teško da će se stvoriti upečatljiv trag, zato što ne prima samo jedna biljka velik broj otisaka cipela. Hodanje jedno iza drugog je prihvatljivo tamo gdje postoji mala šansa za gaženje biljaka uzastopnim koracima.

Putovanje van staza možda nije prikladno u nekim područjima. Pješćane dine sa razasutom vegetacijom, područja sa labavo pričvršćenom mahovinom, i pustinje sa slabom zemljanom korom se

jako lako uništavaju čak i samo jednim jedinim otiskom cipele. Ako baš morate da putujete kroz tako nježnu vegetaciju i teren, pokušajte da gazite na teren koji je najizdržljiviji i podstičite vaše saputnike da gaze na ista mjesta.

DOBRA MJESTA ZA KAMP SE NALAZE A NE PRAVE. Šta čini mjesto za kamp savršenim? Bezbjednost, privatnost i udobnost nikad ne izlaze iz mode, i obezbjeđivanje takvih ugodnosti ne obuvata ulaganje previše truda oko prepravljanja. Možemo ponijeti sa sobom svoj lagani namještaj i pogodnosti kako bismo eliminisali potrebu da ih pravimo na licu mjesta. Primusi, madraci, stolovi, stolice, čak i solarni tuševi su dostupni po razumnim cijenama, i pakuju se lako.

Drveće je često oštećeno u blizini kampova. Vodite računa da ne lomite grane dok obezbjeđujete šator ili kada vješate robu i vješate hranu. Stavite torbu sa stvarima ili drugim materijalom na konop ili između oštih grana a šliceve šatora da štite koru ili koristite najlon. Stavite svetiljke na mjesta gdje neće spaliti koru drveta. Ne koristite žicu i eksere. Drveće ne treba da bude ostava za sjekire i noževe.

RAZMONTIRAVANJE KAMPA. Čak i u izgrađenim mjestima za kampove, ostavite područje što je prirodnije moguće. U divljini, mi smo posjetioci, ali smo takođe domaćini onima koji dolaze posle nas. Oni će primijetiti našu gostoprимljivost ili njen nedostatak. Smeće, grafiti, oštećenja na drveću, vidljivi otpad ljudskog i životinjskog porijekla, ne baš lijepi za oko prizori prstenova za vatru i sve što slično tome su nerazumni činovi. Na taj način što ćemo pokupiti sve iza sebe, i iza drugih ako je to potrebno, svi ćemo dati svoj doprinos.

U netaknutim područjima, prikriti svoj kamp tako što ćete zamijeniti svo kamenje i štapove koje ste možda pomjerili za vezanje vašeg šatora, postavljanje cerade ili otpremanje brodova. Oporavite istrošena područja sa opalim lišćem ili iglicama bora. Rastresite matted travu i učinite da to mjesto manje očigledno izgleda kao mjesto za kamp. U najboljem slučaju, nove staze i mjesta za kampove neće biti napravljena ako posjetioci rašire svoje aktivnosti i provedu samo jednu noć na svakoj lokaciji.

USTANOVITE STRATEGIJU *NE OSTAVI NI TRAGA ZA SVAKO MJESTO ZA KAMP.* Bez obzira na to da li kampujete u izgrađenom ili netaknutom mjestu, grupa bi trebala da posveti nekoliko minuta po dolasku da se posavjetuje i ustanovi smjernice kako bi se ograničio uticaj na to područje. Dok svi mogu imati prilično uvjerljivo shvatanje o generalnim praksama *NE OSTAVI NI TRAGA*, svako mjesto za kamp ima svoje karakteristike i okolnosti koje se moraju uzeti u obzir.

Kada se stvara strategija *NE OSTAVI NI TRAGA* za neko konkretno mjesto, zapitajte se:

- Može li ovo mjesto podnijeti prisustvo naše grupe a da pri tom ne pretrpi previše uticaja?
- Gdje bi trebalo da se nalazi naše mjesto za kretanje i dolazak pri kajakašenju? Gdje bi trebalo da ostavimo kajake preko noći? Gdje bi trebalo da postavimo našu opremu za utovar i istovar?
- Da li postoje već napravljene staze na ovom mjestu ili je ovo netaknuto područje? Ako ne postoje staze, da li bi trebalo da se raširimo kako bi umanjili uticaj na život biljaka? Da li postoje čvrste površine po kojima možemo hodati kako bi smanjili naš uticaj? Da li naš uticaj može biti minimalizovan na taj način što će samo jedna ili dvije osobe vješati hranu i ići po vodu.
- Gdje treba staviti šatore? Da li ima postojećih podmetača za šatore ili ćemo morati da nađemo nove? Koje su najčvršće površine koje mogu podnijeti naše šatore? Da li je izvodljivo kampovati ispod ekstremno niske linije plime?
- Gdje bi trebalo da se nalazi kuhinja? Može li biti napravljena dalje od područja gdje se spava? Može li biti postavljena ispod ekstremno niske linije plime?
- Gdje ćemo dobavljati vodu?

- Kako bi trebalo da odlažemo otpad ljudskog porijekla?
- Gdje bi trebalo da ostavljamo hranu, smeće i druge stvari koje privlače životinje?
- Da li postoje neka posbna pitanja vezana za to mjesto, kao što su medvedi u blizini ili rijetke biljke u tom području?

Odložite otpad na prikladan način

ONO ŠTO STE DONIJELI PONESITE SA SOBOM. „Ono što ste donijeli ponesite sa sobom“ je poznata mantra sezonskim posjetiocima divljine. Svaki korisnik područja za rekreaciju ima obavezu da očisti za sobom prije nego ode. Pregledajte vaše mjesto za kamp i ostatak područja da vidite da li ima smeća ili prosute hrane. Spakujte svo smeće i otpatke (otpatke iz kuhinje), uključujući i ostatke od hrane.

Isplanirajte obroke kako biste izbjegli stvaranje neurednog, smrdljivog smeća. Smeće može učini to mjesto privlačnim za životinje što rezultira navikavanjem ili ponašanjem uslovljenim hranom, što konačno može štetiti životinjama i/ili ljudima koji su posjetioци. Ne računajte da ćete se uz pomoć vatre otarasiti otpada iz kuhinje kao što je mast od slanine ili ostaci od hrane. Smeće koje je na pola sagorelo će i dalje privlačiti životinje i činiti to mjesto neprivlačnim za druge posjetioce.

Nosite plastične kese kako biste pokupili vaše smeće (i možda nečije drugo). Prije nego što odete iz kampa ili mjesta za odmor, potražite mjesto za „mikro đubre“ kao što su omoti od slatkiša, opušci od cigareta, i organski otpad kao što su kore od pomorandže, ili jaja i ljuske od lješnika. Pozovite djecu iz vaše grupe da napravite igru čišćenje „tragova od ljudi“.

Otpad koji se previdi je smeće, a smeće nije samo ružno, može biti i smrtonosno. Pakovanja limenki u plastičnom omotu i plastične kese ubijaju ptice koje žive na obalama, morske kornjače, i morske sisare. Najlon za lov, mamci i mreže hvataju u zamku i povređuju sve od pasa do čaplji, tako da nemojte ostavljati ništa iza sebe.

PRAKTIKUJTE DOBRU HIGIJENU.

Otpad ljudskog porijekla. Gdje je WC? „ninhitaji kujisaidie?“. Bez obzira na to kako se kaže „Gdje je WC“ to je veoma važno pitanje, čak i u divljini. Gdje nema WC, odgovor na zov prirode zahtijeva malo planiranja unaprijed, neku inicijativu, i nešto kreativnosti. 4 cilja prikladnog odlaganja otpada ljudskog porijekla su:

- Izbjegavanje zagađivanja izvora pitke vode
- Eliminisanje kontakta otpada ljudskog porijekla sa insektima i životinjama
- Maksimiziranje razgradnje; i
- Minimalizovanje šansi za negativne društvene uticaje.

Neprikladno odlaganje otpada ljudskog porijekla može dovesti do zagađivanja vode, širenja bolesti kao što je *Giardia lamblia*², i neprijatna iskustva za one koji dođu posle vas. Npr., u *Baja* i duž *Maine* obale gdje je tlo tanko, oluje mogu odnijeti otpad ljudskog porijekla i druge zagađivače sa mjesta za kampove direktno u izvore vode. Zagađena voda može takođe biti nađena blizu skloništa kao i izgrađenih mjesta za kamp duž čitave naše obale. Ljudi nisu jedini krivci. Divlji živi svijet, kućni ljubimci, i stoka takođe mogu biti odgovorni za prisustvo organizama koji su uzročnici bolesti u vodama u divljini.

² *Giardia lamblia* je parazit koji inficira gastrointestinalni trakt nekih životinja, uključujući i ljude.

Zgrade i zahodi

Kad god je to moguće, uzmite dovoljno vremena da locirate i koristite WC, zahode, septičke rupe i druga izgrađena mjesta za odlaganje otpada ljudskog porijekla. U područjima koja su jako posjećena, kao što je ostrvo *San Juan*, obala Kalifornije, ostrvo *Apostle*, i *Everglades* postoje zgrade koje su dostupne na svim mjestima za kampove.

Prenosivi toalet sistem i toalet sistemi koji se ponovo mogu koristiti

U nekim područjima kao što su *Maine Island Trail*, *Point Reyes National Seashore* i *Lake Power Reservoir* ili je preporučljivo ili je obavezno da kajakaši koriste izgrađene objekte ili da spakuju sav otpad ljudskog porijekla. U drugim područjima, ovakva praksa možda nije obavezna, ali je i dalje dobra opcija za minimalizovanje vašeg uticaja na zemlju. Neki toalet sistemi koji su praktični za odnošenje otpada ljudskog porijekla su dostupni. Toaleti koji se mogu koristiti više puta, prvobitno napravljeni za riječne potrebe i potrebe vozila za rekreaciju mogu da se smjeste u centar odjeljka kajaka dvosjeda. Takvi toaleti su odličan izbor za velike grupe ljudi ili za one koji putuju sa djecom. Hemijski aditiv ili neka hemikalija mogu se staviti u toalet da bi se smanjilo širenje bakterija i usporila proizvodnja metan gasa. Zavisno od sistema, odlaganje otpada nakon puta je relativno jednostavan proces u kome se koriste objekti koji se nalaze u spremištima vozila za rekreaciju.

Za pojedince i male grupe postoje višestruke kreativne opcije za odnošenje otpada ljudskog porijekla. Uski plastični kontejner sa dobrim zatvaračem može poslužiti kao sistem za odlaganje otpada tokom kratkih putovanja. Za duža putovanja sistemi mogu biti napravljeni od cijevi za izmet koju koriste oni koji se penju na „velike stijene“. Upotreba cijevi za izmet obuhvata vršenje nužde u papirnu kesu, dodavanje male količine pijeska ili neglinene materije (catlitter) da bi ta materija upila vlagu i stavljanje vreće u PVC cijev sa poklopcem i vreća i otpad onda mogu biti odloženi u spetičku jamu nakon puta.

Nije legalno odlagati ne prečišćeni otpad ljudskog porijekla u deponije. Ipak, nekoliko produkata je dostupno a koji pomažu u prečišćavanju otpada ljudskog porijekla omogućavajući onima koji veslaju da odlože otpad zajedno sa običnim smećem. Ovi proizvodi uključuju čvrste plastične kese koje imaju enzime koji pomažu u razlaganju i neutralizovanju patogena koji se nalazi u otpadu ljudskog porijekla. Za više informacija o sistemima za odlaganje otpada kontaktirajte *Main Island Trail* asocijaciju, *Apostle* ostrva područje za nacionalnu rekreaciju, ili *Point Rezer* Nacionalnu obalu.

Mačje rupe

Ako ne postoje ove prostorije i ako je odnošenje vašeg izmeta nepraktično, zakopavanje istog je možda najbolje rješenje. Trenutno, najprihvatljivija praksa je odlaganje čvrstog otpada u catholes dubine 10 do 15 cm dubine i na udaljenosti od najmanje 60 metara od pitke vode, kampova, staza i slivova. Dobra mjesta za *mačje rupe* izoluju otpad od izvora pitke vode kao što su jezera, potoci, suva riječna korita i močvare.

Donesite lopaticu da iskopate rupu i dobro je prikriti nakon upotrebe. Mikrobi koji se nalaze u organskom zemljištu će razložiti fekalije (talog) i patogene koje oni sadrže. Ne ostavljajte otpad ljudskog porijekla ispod kamenja zato što će se tamo sporo razlagati i može se odliti u izvore pitke vode. U umjerenim sredinama ili prašumama kao što su pacifički sjeverozapad, *Britanska kolumbija* ili *Aljaska* može biti teško naći zemljište koje nije potpuno nezasićeno. Potražite ispod velikog drveća ili

gore na visokim tačkama iznad mjesta sa pitkom vodom da biste našli zemljište koje ima dobar odvod i koje nije potpuno zasićeno i tu iskopali *mačju rupu*.

U pustinjskom ambijentu kao kao što je *Baja California* iskopajte vašu *mačju rupu* u organskom zemljištu koje se nalazi ispod drveća, a koje je udaljeno od trošne (mikrobiotičke) kore. U najboljem slučaju, mikrobi koji se nalaze u zemljištu razlažu fekalije i patogene koje one sadrže, ali u pustinji ovaj proces se odvija jako sporo, pa se postarajte da je vaša *mačja rupa* dobro skrivena i zakopana duboko kako bi se spriječilo moguće otkrivanje iste slučajno.

Kad god je to moguće, koristite neku udaljenu lokaciju tokom putovanja na obdan kako biste spriječili veliku koncentraciju *mačjih rupa* u blizini kampova. Mjesto kao ovo bi se moglo naći tako što ćete se zaustaviti na pauzu na plaži koja ima septičku jamu ili poljski WC. Planirajte unaprijed da spakujete toalet papir sa vama u plastičnu kesu. Ovakva praksa ostavlja najmanje uticaja na okruženje. U suprotnom, koristite što je manje moguće toalet papira i zakopajte ga duboko u *mačju rupu*. U pustinji zakopavanje toalet papira se ne preporučuje. Suva (neplodna) okruženja očuvavaju papir. Novine iz 1870-ih koje su bile upotrijebljene da izoluju kabine za kopove u pustinji još uvijek su čitljive i dan danas. Na sličan način, toalet papir zakopan u suvim područjima traje beskonačno u *mačjoj rupi* ili ga glodari iskopaju i koriste kao materijal za gnijezda. Spaljivanje toalet papira se takođe ne preporučuje. Papir rijetko potpuno sagori i ovakva praksa je bila uzrok divljih požara. „Prirodni“ toalet papir kao što su glatko kamenje sa plaža i drvca i snijeg mogu biti nevjerovatno efikasni. Uvijek nosite sa sobom higijenske proizvode za žene zato što se oni sporo razgrađuju i njihov miris privlači životinje.

Odlaganje u okeanu

Iako je odlaganje u okeanu bilo predlagano u prošlosti ono se više ne preporučuje za odlaganje otpada ljudskog porijekla. Dok informacije koje smo dobili kroz anegdote da okruženje okeana uspješno razlaže ljudske fekalije i slične patogene ne postoje konkretna (čvrsta) biloška istraživanja koja podržavaju praksu odlaganja u okean. Štaviše u brojnim područjima gdje se vesla odlaganja otpada ljudskog porijekla u vodama blizu obala je kršenje državnih zakona.

Urin

Urin obično ne predstavlja problem za zdravlje. Pa ipak, u kišnim područjima urin privlači divlji životinje koji ima manjak soli. Životinje u ovim područjima ponekad obezliste biljke da bi došli do soli iz urina, tako da treba da urinirate po kamenju ili nepolodnoj zemlji ispod više linije plime kad god je to moguće. U suvim područjima urin može imati i estetski uticaj zbog svog mirisa. U ovim područjima urinirajte ispod visoke linije plime.

Otpadne vode

Otpadne vode obuhataju prljavu vodu od pranja suđa, pranja ruku kao i vodu koja ostaje nakon kuvanja, pića i cijedenja konzervirane hrane. Prikladno odlaganje otpadnih voda može varirati od države do države. Uvijek konsultujte lokalnu agenciju za upravljanje zemljom ili regulative koje se tiču dozvola za praksu koje je povezana sa određenim odlaganjem otpadnih voda.

Kada kampujete u okruženju gdje se nalazi slana voda i kada u tim mjestima ne postoje regulative vezane za odlaganje otpadnih voda, najbolje mjesto za uklanjanje iste je ispod visoke linije plima ili u sami okean. Procijedite prljavu vodu od pranja suđa u zonu koja se nalazi između najviše i najniže linije plime. Spakujte sadržaj iz cjediljke u plastičnu kesu zajedno sa nepojedenom hranom.

Životinjama ne bi trebalo da bude omogućen pristup bilo kakvom obliku hrane za ljude, otpacima od hrane a razloge za to možete naći u odjeljku Poštuj divlji živi svijet.

U ambijentu gdje preovladava slatka (pitka) voda koristite posudu ili širok sud da zahvatite vodu, odnesite je na mjesto za pranje koje se nalazi iznad najviše linije plime i najmanje 60 metara udaljeno od bilo kog izvora vode. Ovo smanjuje gaženje obala jezera, obala rijeka i izvora i pomaže da sapuni i drugi zagađivači ostanu izvan vode. Nakon cijedenja prljave vode od pranja suđa raspršite je široko. Uraditi ovo dovoljno daleko od kampa, posebno ako u blizini ima medvjeda. Razrijedite i raspršite pastu za zube takođe.

Sapuni i losioni

Sapuni čak i kada su biorazgradivi mogu uticati na kvalitet vode jezera i potoka, tako da treba da smanjite njihovu upotrebu. Uvijek se tuširajte dovoljno daleko od izvora pitke vode i ispirajte se sa vodom koju ste donijeli u posudi ili krčagu. Ova tehnika omogućava zemljištu da se ponaša kao filter.

Za kupanje u okruženju gdje se nalazi okean razmotrite kupanje bez sapuna. Ako odaberete da se kupate bez sapuna, uradite to ispod najviše linije plime. Ova tehnika će omogućiti šljunku i pijesku da isfilteriše vodu. Izbjegavajte da perete direktno u slanoj vodi koja je bogata živim svijetom koji živi između najviše i najniže linije plime.

Odložite iznutrice divljači

Ostaci ribe i druge divljači bi trebalo da budu ostavljeni daleko od staza, izvora pitke vode i mjesta za kampove. U nekim situacijama može biti prikladno da se zakopa, u potpunosti sagori ili spakuje utroba sa smećem. U zemljama gdje ima medvjeda, nekad je preporučljivo da se iznutrice odlože direktno u okean. Ako uslovi to dozvoljavaju, odveslajte dalje od obale i odložite iznutrice dublje u vodu. Zvanične smjernice variraju od mjesta do mjesta, tako da treba da pozovete vašeg upravitelja zemljišta za detaljnije informacije. Ljudi posjećuju divljinu zbog mnoštva razloga, uključujući i želju da istraže misteriju i iznenađenja koja priroda može da priredi. Kada ostavimo kamenje, školjke, biljke, rogove, pera, fosile i druge zanimljive objekte kako smo ih zatekli prenosimo dar otkrića onima koji dođu posle nas.

SAČUVAJTE PROŠLOST

Otkrivanje dokaza ranijih kultura kao što je oruđe od kamenja, kao što su glinene posude, izrezbareno posuđe, antičko staklo je očaravajuće i primamljivo je uzeti takve stvari i ponijeti ih kući. Pa ipak, ove istorijske i arheološke rukotvorine su podsjetnici bogate čovječanske istorije pejzaža i oni pripadaju svim ljudima za sva vremena.

Građevine, prebivališta i rukovrine na javnim zemljištima u SAD su zaštićeni zakonom o zaštiti arheoloških resursa i ne smiju biti poremećena. Zaštićene rukotvorine obuhvataju naizgled beznačajne komadiće grnčarije i vrhove strijela i opreme za ribolov ili za rad u šumi stare 50 i više godina. Iskopavanje, remećenje ili uklanjanje ovih resursa sa bilo kog javnog zemljišta je nelegalno. Posmatrajte ali ne dirajte.

Važno je naučiti prepoznati kulutrološka nalazišta da biste mogli da izbjegnute da ih oštetite. Budite oprezni kada naidete na ljuskare (brežuljak mekušaca sa oklopima, ponekad položenih u zemljištu), oznake za grobnice, i druge ljudske rukotvorine koje mogu označavati istorijski značajno nalazište. U priobalnim prašumama sjeverozapada postoje brojne stare bašte koje su i dalje prepoznatljive po

pravičnim redovima zemlje a koji se vide kroz mahovinu i otvoreno nebo ili mladu šumu koja raste tamo. Ove bašte naznačavaju stanovanje tradicionalnih naroda i trebalo bi da izbjegavate kampovanje na tim mjestima i remetite arheološke zapise vašim talozima uglja za logorski vatru i pomjeranjem kamenja i zemljišta. Pitajte upravitelja zemljišta kako da identifikujete i cijenite kulturološka nalazišta, a da ih ne oštetite.

OSTAVITE PRIRODNE KARAKTERISTIKE NETAKNUTIM

Napunite vaš aparat a ne vaše brodove. Neka vam fotografije, crteži i sjećanja budu suveniri. Federalni zakoni se primjenjuju u divljini. Primjenjujte i podržavajte ograničenja i sjetite se da uklanjanje ili sakupljanje brojnih stvari sa federalnog zemljišta možda zahtijeva dozvole. Pomozite djeci da istraže ulogu prirodnih objekata u svojim okruženjima. Podsjetite ih da ove stvari ispunjavaju važne ekološke niše, da kengur jede rog jelena kako bi došao do potrebnih hranljivih materija, da škorpion nađe sijenku pod splavljenim drvetom; **pero je upleteno u gnijezdo orla ribara i ljuska puža postaje dom usamljenog raka.** Objekti u prirodi mnogo dobijaju na ljepoti od svog okruženja i nikad ne izgledaju isto kao kod kuće.

IZBJEGAVAJTE DA ŠIRITE NEDOMICILNE BILJKE I ŽIVOTINJE

Invazivne vrste biljaka, životinja i mikroorganizama mogu pouzrokovati velike nepovratne promjene u ekosistemima na taj način što vremenom eliminišu domicilne vrste. Prema službi za ribu i divlji živi svijet u SAD invazivne vrste su doprinijele nestajanju ugroženih vrsta u iznosu od 42%. Invazivne biljke utiču na svaki tip habitata koji se može naći u šumama, parkovima i drugim javnim zemljištima. Ne postoji efikasan tretman za brojne invazivne vrste i zbog njih gubimo domicilno živo prirodno nasljedstvo koje je štitilo zemlju koju je trebalo sačuvati.

Rekreativci imaju važnu ulogu u širenju invazivnih vrsta na taj način što prenose žive životinje, biljke, sjemenje i prenosioc bolesti kao što je *giardia*. Potencijal za nova zagađenja raste svakog dana dok sve više kajakaša putuje iz jednog divljeg predjela u drugi širom planete. Možete spriječiti širenje invazivnih vrsta na taj način što ćete slijediti nekoliko praktičnih savjeta:

Ne prenosite cvijeće, korov, ili vodene biljke u divljini. Ispraznite i očistite vaše šatore, brodove, ribolovnu i drugu opremu nakon svakog puta. Voda, blato i zemlja mogu sadržati štetno sjemenje, spore ili jake biljke i životinje.

Očistite prljavštinu sa vaših cipela ili sa površine guma. Nikad ne odbacujte i ne puštajte živi mamac. Postarajte se da su kućni ljubimci zaštićeni od zaraze i da im krzna nemaju sjemenja, grana i štetnih pesticida kao što su vaši.

Pomozite vlasnicima zemljišta i agencijama za upravljanje zemljišta da započnu kontrole na taj način što će ih upozoriti na zagađena područja.

Asistirajte u naporima koji se ulažu za povrćaj domicilnih vrsta kad god je to moguće. Prirodan izgled brojnih područja za rekreaciju kompromitovan je nesmotrenom upotrebom vatre i potražnjom za drvima. Logorske vatre su divne tokom noći ali preveliki prstenovi sa čađavim razbacanim kamenjem – prekrivenim pepelom, djelimično sagorenim drvima, hranom i smećem – nisu baš lijep prizor tokom dana. Što je važnije, logorske vatre mogu i započnu divlje vatre.

Neki od nas su odrasli sa tradicijom logorskih vatri ali one nisu više od tolike važnosti za komfor i pripremu hrane. Ipak, vatre mogu biti prijatne ako se naprave na pravi način. Brojni od dugotrajnih uticaja a koji se povezuju sa logorskim vatrama mogu biti izbjegnuti na taj način što će se koristiti

lagani primusi, vatrostalni lim, vatre koja se prave na manjim brežuljcima zemlje ili druge tehnike *Ne ostavi ni traga.*

KORISTITE PRIMUS

Veslači bi trebalo da nose primus, šerpu, šibice i dovoljno goriva za kuvanje svih jela. Pravite vatru samo onda kada su uslovi odgovarajući: opasnost od divlje vatre je mala, drva ima puno, i ima dovoljno vremena da se pripremi mjesto za vatru, da se sagori svo drvo dok ne postane hladni pepeo i da se nakon toga sve počisti.

ZNAJ ZAKON

Razmotri da li je vatra dozvoljena ili da li je potrebna na vašem mjestu za kamp ili području za piknik. Raspitajte se o ispravnim regulativama i tehnikama za kontrolu logorske vatre. Brojna područja imaju regulative koje se tiču pitanja kada i gdje možete upaliti vatru. Npr. u *Apostle* ostrvima logorske vatre su dozvoljene samo u već postojećim prstenovima za vatru ili u grilovima izuzev na 15 ostrva gdje su ustanovljene zone divljine. U tim mjestima vatra nije dozvoljena.

Maine Island Trail asocijacija ne preporučuje vatre na otvorenom iako ima nekih ostrva gdje su one dozvoljene ako posjedujete državnu dozvolu. Ove vatre se moraju držati ispod visoke linije plime koristeći samo drvo kao gorivo. U nacionalnoj obali *Point Reyes* u Kaliforniji vatre su dozvoljene ako imate dozvolu, ali one se moraju praviti ispod linije plime i mogu se koristiti samo naplavljena drva. U ostrvima *San Juan* u Vašingtonu vatre se mogu paliti ali samo na postojećim mjestima za kamp.

Ne postoje regulative vezane za vatru za veći dio obale Aljaske, Britanske Kolumbije, i Baja Kalifornije, Ipak, postojale regulative ili ne, vatre nijesu uvijek prikladne u ovim područjima. Zbog rijetke vegetacije i teških uslova za rast u Baja Kaliforniji vatre bi trebalo paliti u područjima koja imaju veliku količinu naplavljenog drveta. Takođe, u velikom dijelu Baja Kalifornije ljudi još uvijek kuvaju sva svoja jela na vatri tako da bi trebalo da imate razumijevanja za njihove potrebe kada sakupljate drva za društvenu logorsku vatru.

NAPRAVITE VATRU KOJA ĆE OSTAVLJATI MINIMALAN UTICAJ

Vatra u rupi. Vatre u rupi su logorske vatre koje se prave u plitkoj uvali gdje nema vegetacije. U primorskom ambijentu idealna lokacija je ispod visoke linije plime ili ispod visoke vodene linije u slatkovodnom jezeru. Iskopajte plitko ulegnuće u neorganskom pijesku ili šljunku na plaži i zadržite vatru na tom području. Sagorite drvo u potpunosti, uklonite i razbacajte sav pepeo, zapakujte ostatke uglja i vratite plaži njen prirodan izgled kad završite.

Vatra koja se pravi na manjim brežuljcima zemlje

Vatre koje se prave na manjim brežuljcima zemlje se prave na postolju od pijeska, šljunka ili zemlje sa niskim organskim sadržajem. Sakupite ovaj material ispod linije plime ili oznake za duboke vode. Odnosite to na čvrstu podlogu predviđenu za paljenje vatre koristeći torbu (biće potrebni nekoliko tura). Napravite postolje na ceradi ili suknu koje se stavlja na zemlju 10 do 15 cm debelo i 8 do 10 cm prečnika pri vrhu. Cerada pomaže u čišćenju posle gašenja vatre. Može biti smotana ispod ivice vatre kako bi spriječili da je žar iz vatre progori. Brežuljak 10 do 15 cm debeo je dovoljno da odvoji zemlju i

ceradu ili sukno koje se stavlja na zemlju od vatre. Kada je vatra ugašena i hladna, razbacajte pepeo i vratite zemlju gdje je bila.

KORISTITE MRTVO I OBORENO DRVEĆE

Neka vaša vatra ostane mala. Ne kidajte grane sa drveća, živog ili mrtvog, zato što to im to stvara ožiljke. U primorskom području, naplavljeno drveće se prije korsiti nego drvo za potpalu. Samljeveno drvo (Milled lumber) je posebno dobro zato nije prirodni sastojak u primorskom području. Samljeveno drvo se može koristiti ako se poreže malo šegom i rascijepa sjekirom.

Ako nema zaliha naplavljenog drveta, koristite samo oboreno drveće manjeg prečnika od vašeg zgloba. Drvo za potpalu te veličine lomi se lagano i sagorijeva u potpunosti do pepela, što čišćenje čini lakšim. Na pola sagorene cjepanice predstavljaju problem – i često ne baš lijep prizor za buduće posjetioce kampa. Veći dio oborenog drveća takođe ima važnu ulogu za prehranu šume, kruženje vode i prinos zemljišta, kao i za obezbjeđivanje skloništa za male divlje životinje i mjesta na kojima rastu brojne biljne vrste. Zbog ovih razloga, ostavite oborene, trule cjepanice u šumi.

Sakupite drvo za potpalu dalje od mjesta za kamp tako da okruženje koje se nalazi odmah pored kampa ne izgleda neprirodno jalovo. Prošetajte najmanje pet minuta od mjesta za kamp i onda sakupite širom tog područja drvo za potpalu.

NADGLEDAJTE VAŠU VATRU

- Procijenite vjetar, vrijeme, lokaciju i dostupnost drva. Odlučite da li je bezbjedno i odgovorno upaliti vatru.
- Nikad ne ostavljajte vatru bez nadzora.
- Imajte motiku ili malu lopaticu i kontejner iz koga ćete vodom politi pepeo.
- Ne pokušavajte da sagorite pakete prekrivene folijom, ostatke hrane kao ni drugo smeće.
- Sagorite drvo u potpunosti da postane pepeo. Prestanite da dodajete drva u vatru i budite tu pola sata ili više kako biste sagoreli sve preostale nedogorele krajeve drva.
- Polijte pepeo vodom.
- Razbacajte pepeo u ambijent bogat slanom vodom. Ponesite sa sobom sav ugalj.
- U područjima gdje postoji prsten za vatru ili gril koristite ih. Ostavite gril ili prsten za vatru čistima kada završite. U udaljenim područjima, počistite za sobom temeljno i prikritije mjesto za vatru kako bi izgledalo što je prirodnije moguće i netaknuto.

Poštuj divlji živi svijet

Potpuna istina je da ako želimo divlje životinje moramo da napravimo žrtve.
Colin Tudge, *Wildlife Conservation*³

Susreti sa divljim živim svijetom inspirišu duge trenutke iznenađenja i dugih priča. Nažalost, divlji živi svijet širom planete suočava se sa prijetnjama gubitka i fragmentacije habitata, invazivnim vrstama, prekomjernoj eksploataciji, nedopuštenim lovom na tuđem zemljištu i bolešću. Zaštićeno zemljište nudi utoku od pojedinih ali ne svih problema. Kao posledica toga, divljim životinjama trebaju

³ Wildlife Conservation – knjiga koju je napisao Britanski pisac naučnik i radio izvještač Colin Tudge

rekreativci koji će promovisati svoje preživljavanje prije nego učiniti probleme sa kojima se životinje već suočavaju težima.

Znamo da životinje reaguju na ljude različito. Neke vrste se lako prilagođavaju na ljude u svojoj blizini. Oni obnavljaju svoje normalno ponašanje i za njih se kaže da su „priviknute“. Druge životinje bježe, napuštajući svoje malde ili kritični habitat kada se ljudi približe. Pa ipak, druge životinje bivaju privučene i dovedene u opasnost hranom koju koriste ljudi i smećem.

Zato što se rekreacija u prirodi odigrava tokom čitave godine, njeni uticaji na divlji živi svijet mogu biti opsežni. Na ribe, ptice i reptile, kao i sisare utiču ljudi tako što koriste njihov habitat. Mi smo odgovorni za mirnu koegzistenciju sa divljim živim svijetom.

IZBJEGAVAJTE OSJETLJIVE PERIODE I HABITATE. Razmotrite sezonski stres sa kojim se divlji živi svijet suočava. Uopšteno govoreći životinje su osjetljive na prisustvo rekreativaca dok prate i brane svoje parove i teritorije, dok rađaju, čuvaju svoje mlade ili gnijezda, i kada je oskudica hrane. Za kajakaše po moru, ovo znači da u kasno ljeto i na proljeće, borjne ptice i životinje dolaze na slivove rijeka za vodu. Postoji mnoštvo medvjeda na otokama rijeka tokom razmnožavanja lososa, dok su sokolovi, orlovi, čigre, morske ptice i ptice pjevačice obazrivi na ljude dok se gnijezde na proljeće ili ljeto. U situacijama kao što su ove najbolje je izbjegavati susrete kako zbog vaše tako i zbog bezbjednosti životinja.

Što više razumijete neke vrste, više ćete obzira imati za potrebe i narav tih životinja, posebno u osjetljivim periodima i za njih osjetljivim mjestima. Da biste naučili više o divljem živom svijetu koji možete sresti na vašem putu, kontaktirajte lokalnu službu za ribe i divlji živi svijet ili državne biologe za ribu i divljač prije nego što krenete.

POSMATRAJTE SA DISTANCE

Uvijek posmatrajte ili fotografišite životinje sa bezbjedne udaljenosti kako biste izbjegli da ih uplašite ili natjerate da bježe. Ponesite dvoglede, durbine i telefotografska sočiva da biste posmatrali divlji živi svijet. Ne pratite ih niti im prilazite. Morski sisari u vodama SAD su zaštićeni Zakonom o zaštiti morskih sisara koji zahtijeva da ljudi drže dovoljno odstojanje kako bi se očuvalo prirodno ponašanje životinja. Kada putujete u habitate osjetljivih vrsta dajte mjestima i slijepim uglovima širok prilaz kako biste nesumnjivo izbjegli plašenje životinja. Sve životinje imaju jedinstevnu „kritičnu distancu“ koju diktira vrsta, osjetljivost, prilagođavanje, sezona, i aktivnost.

Budite pripralni na promjene u ponašanju životinja kada im pridete. Nastavite na drugu plažu ako životinje reaguju na vaše prisustvo. Vi imate više opcija za kretanje nego što to imaju životinje. Ophodite se prema njima plemenito.

Izbjegavajte brze pokrete i direktan kontakt očima. Životinje takvo ponašanje mogu shvatiti kao napad. Ne uznemiravajte divlji živi svijet (npr. tako što ćete vikati da biste im privukli pažnju) da biste napravili bolju fotografiju. Putujte tiho izuzev u zemljama gdje ima medvjeda. Ne planinarite noću gdje noćni predatori mogu predstavljati rizik za vašu bezbjednost.

NIKAD NE HRANITE ŽIVOTINJE

Hranjenje divljeg živog svijeta šteti njihovo zdravlje, mijenja prirodno ponašanje i izlaže ih predatorima i drugim opasnostima. Hrana i proizvodi za ljude su štetni za divlji živi svijet zato što sprečava životinje da jedu hranljiva jela koja se nalaze u njihovom prirodnom okruženju. Ozbiljne bolesti ili smrt mogu se desiti kada divlji živi svijet konzumira omote od hrane i nesvarive predmete.

ODLAŽITE HRANU I SMEĆE NA SIGURNO MJESTO.

„Hrana“ uključuje smeće, konzerviranu hranu, hranu za ljubimce, gorivo, i miršljave ili aromatične toaletne potrebštine. Većina ovih stvari bi trebalo da bude odložena sa vašom hranom. Da uzmete vreću koju ćete obložiti kesom koja će lako stati u pregradu vašeg čamca je najbolje rješenje za baratanje sa smećem koje stvarate dok putujete. Svaki član može imati jednu malu vreću za toaletne potrebštine koja im omogućava da je ostave sa drugim kuhinjskim stvarima ako kampuju u zemlji gdje ima medvjeda. Prikladno odlaganje i metodi za transport mogu varirati od mjesta do mjesta, tako da trebate konsultovati lokalne menadžere da vam kažu koja je najbolja praksa. Održavajte kamp čistim tako što ćete ukloniti svo smeće čak i najmanje mrvice hrane.

Životinje su vješti oportunisti. Kada im se ponude iskušenja neuredne kuhinje u udaljenom, izolovanom području ili hrana iz ruke od strane radoznalog kampera, mogu prevazići svoju prirodnu obazrivost koju imaju prema ljudima. Može uslijediti agresivno ili destruktivno ponašanje, i u sukobima sa ljudima, životinje na kraju gube. Izgledi za lagano jelo takođe odvlače divlji živi svijet na opasna mjesta kao što su mjesta za kampove i počeci staza ili puteva kao i ulazne tačke gdje ih mogu goniti psi ili gdje ih mogu udariti vozila. Takođe se mogu sakupiti u neprirodnom broju, povećavajući stres i širenje bolesti unutar svoje populacije.

U pogledu negativnih aspekata susreta ljudi i životinja u divljini, medvedi privlače najviše pažnje za upadanje u šatore, hladnjače i kola u potrazi za hranom. Osnovna briga u suočavanju sa medvedima je bezbjednost, kako posjetilaca tako i medveda. Kada putujete po zemlji u kojoj ima medveda, postarajte se da izvidite plažu i provjerite da li ima svježih ostataka hrane, tragova ili samih medveda prije nego što se opredijelite da se tu smjestite.

Gdje ima crnih medveda ili grizlija, organizacija kampa i njegova čistoća od velikog su značaja. Izbjegavajte da držite hranu u šatorima i oko područja gdje se spava. Okačite hranu za grane drveta 3.5 metara od zemlje i na udaljenosti od 2 metra od trupa stabla, i 2 metra ispod grane grane o koju je okačeno. Ili je odložite u kanistere posebno pravljene za tu namjenu ili u ormariće koji se nalaze na licu mjesta.

Nikad ne ostavljajte vašu hranu pohranjenu u kajak. Medvedi su oštetili brojne kajake tražeći hranu. Razmotrite pravljenje rotacija u smjenama za paženje hrane i držanje medvjeda podalje. Potražite konkretne informacije vezane o mogućnostima susreta sa medvedima kao i informacije o bezbjedonosnim tehnikama od lokalnih upravitelja zemljišta ili u centrima za posjetioce i počecima staza. Glodari, rakuni ili ptice koji traže hranu iz ruke mogu predstavljati brigu u nekim okruženjima u kojima se vesla. Ove životinje predstavljaju prijetnju bezbjednosti ljudi, ali njihovo prisustvo može biti smetnja, oni mogu biti bakterije koje prouzrokuju bolesti, i njihovo oslanjanje na hranu za ljude je štetno sa njihovo dobrostanje. Držite vašu hranu pod nadzorom kako biste izbjegli mogućnost porasta problema.

KONTROLIŠITE VAŠE LJUBIMCE.

Velik broj ljudi vodi svoje ljubimce na kajakašenje po moru. Divlji živi svijet i ljubimci nijesu dobra kombinacija – čak i na povodcu, psi maltretiraju životinje i mogu uznemiriti druge posjetioce. Najbolje rješenje je da ostavite svog ljubimca kod kuće. Bez obzira na to da li je šampion u poslušnosti ili ne, svaki pas je potencijalni nosilac bolesti koje inficiraju divlji živi svijet. Provjerite unaprijed da li ima ograničenja po tom pitanju. Većina nacionalnih parkova ne dozvoljava prisustvo pasa na stazama.

Ako odlučite da dovedete svog ljubimca postarajte se da je u dobrom stanju. Psi bi trebalo da imaju zadnju vakcinaciju da ne bi bili nosici bolesti i da bi se smanjila mogućnost širenja zaraznih bolesti kao što su bjesnilo, parvo virus, posebno u područjima koja su naseljena vukovima. Uvijek koristite

okovratnik i kratki povodac da držite pod kontrolom vašeg psa. Odložite izmet vašeg psa u *mačju rupus* ili ga odložite u kantu za smeće.

PODUČITE DJECU.

Ponašanje odraslih utiče na odnos djece ka prirodi. Pokažite poštovanje i uzdržljivost na taj način što ćete podučiti djecu da ne prilaze ni ljubimcima niti da hrane divlje životinje. Uvijek držite djecu na vidiku. Oni su obično istog rasta kao i plijen životinja. Ne okružujte i ne pravite gužvu oko divljeg živog svijeta, i ne pokušavajte da ih zadirkujete kao ni da uzimate u ruke divlji živi svijet. Mlade životinje koje ljudi uklone ili dodirnu sa dobrim namjerama mogu biti napuštene od strane svojim roditelja. Ako naiđete na životinju u nevolji, obavijestite redara za divljač.

POSEBNA SAGLEDAVANJA (considerations) ZA MORSKE SISARE I PTICE.

Studije su pokazale da morski kajakaši koji prilaze ili se samo okreću ka fokama na koje su van vode često prouzrokuje da foke urone u vodu. Mladi mogu biti zgaženi od strane odraslih a majki i mladi mogu biti odvojeni kada se to desi. Da bi se izbjeglo uznemiravanje morskih sisara koje su van vode, plovite sporo i paralelno sa obalom kada ugledate životinje na kopnu. Izbjegavajte promjene u brzini i ne okrećite vaš kajak dirkentno ka životinjama, čak i sa distance.

Primorske obale obezbjeđuju važan i zaštićeni habitat za gniježđenje za velik broj morskih ptica. Ptice koje kruže ili se pojave na obali mora mogu biti pokazatelj područja za gniježđenje. Ako odete ka obali i ugledate gnijezdo, već ste previše blizu. Onda kada je odrasla ptica uznemirena u gnijezdu, predatori mogu napasti da pojedu mlade.

Budite svjesni činjenice da čigre i druge priobalne ptice prave prikrivena gnijezda na šljunku ili stijenama na plaži kao i duž stijena koje vire iz vode. Kada su ljudi u blizini, priobalna ptica roditelj možda će napraviti poteze očiglednog odvlačenja pažnje, ili će se jednostavno možda pritajiti neprimijećena, ostavljajući svoja jaja nezaštićena od predatora. Na kraju, ako ostanete dovoljno dugo, roditelji mogu napustiti gnijezdo u potpunosti. Kada razmatrate da šetate, kampujete ili istražujete u poznatom području gniježđenja, osmotrite pažljivo da li ima opreznih priobalnih ptica, ptičijih parova priobalnih ptica ili pak bilo kakvih drugih znaka gniježđenja priobalnih ptica. Kampujte negdje drugo ili na dovoljnoj udaljenosti od ptica za koje mislite da se možda gnijezde.

Morske patke zavise od neoštećenog habitata u priobalju kada im je period mitarenja i mogu izgubiti dragocjenu energiju ako su uznemirene tokom ovog perioda dok ne lete. Dokazi sa *Glacier* zaliva i drugih mjesta nagovještavaju da kajakaši možda imaju štetniji uticaj na morske patke nego bilo koja druga vrsta narušavanja. Izbjegavajte da „tjerate“ patke ispred vas ako brodarite duž obale. Pomjerite im se ili ih zaobiđite.

Danas, moramo dijeliti divljinu sa ljudima koji se bave svim vrstama rekreacije. Jednostavno nema dovoljno zemlje za sve kategorije entuzijasta da imaju samo svoje staze, jezera, plaže, rijeke i mjesta za kampove.

Pa ipak, uprkos porastu broja rekreativaca, predmet outdoor etikete je često zanemaren. Nismo radi da ispitamo svoje lično ponašanje, posebno u divljini, gdje su osjećaji slobode najvažniji (mjerodavni).

Budite ljubazni prema drugim posjetiocima

POŠTUJTE DRUGE POSJETIOCE I ŠTITTE KVALITET NJIHOVOG ISKUSTVA. Neki ljudi posjećuju divljinu da bi uživali u tišini i samoći. Drugi dolaze zbog druženja. Rekreacija u prirodi dešava se u raznim oblicima. Ne samo da postaje neizbježno da ćete sresti druge dok kajakašite većim

dijelom sjeverne Amerike, već je takođe i neizbježno da ćete sresti druge koji traže neko veoma različito iskustvo od onoga koje vi tražite. Da biste izbjegli potencijalne sukobe, postarajte se da ne namećete vaše iskustvo drugim posjetiocima.

IZABERITE DA OČUVATE DUH SARADNJE U DIVLJINI. Naša interakcija bi trebala da oslikava naše znanje i da možemo i oslanjamo se jedni na druge kad se desi neki nesrećan slučaj. Brojni kajakaši koji se rugaju motornim čamcima ne shvataju da su ljudi koji voze motorne čamce najčešće oni koji sprovode akciju spašavanja kada stvari krenu naopako. Najčešće, naša iskustva u krajnjoj liniji zavise od našeg ophođenja prema drugima i njihovog stava prema nama. Iako su naši motivi i osjećaj avanture različiti, uvijek ima mjesta na vodi za ljude otvorenih vidika i plemenitog srca.

BUDITE POPUSTLJIVI KA DRUGIMA. Male stvari su najčešće najvažnije. Jednostavna ljubaznost kao što je prijateljski pozdrav u prolazu brodova, ribolovaca ili zemljoposjednika ili očuvanje tišine čine veliku razliku.

Po brojnim obalama, dostupnost mjesta za kampove je ograničena. Postavljanje pitanja drugim posjetiocima gdje planiraju da kampuju može pomoći u izbjegavanju neprijatnih interakcija kasnije tokom dana. Logično je da male grupe koriste male kampove i ostave veće kampove većim grupama. Ako je dijeljenje plaže ili mjesta za kamp dozvoljeno od strane agencije za upravljanje, razmotrite da podijelite vašu grupu na jednu stranu te velike plaže kako biste napravili mjesta za druge posjetioce koji kasnije dođu. Ako drugi nisu voljni da dijele mjesto za kamp, budite ljubazni i sjetite se da često postoje alternative.

Držite vašu grupu na okupu kako biste smanjili vaš uticaj na druge posjetioce. Malom broju ljudi smeta da vide grupu koja tiho prolazi pored njih. Više smeta kada vidite brodove koji prolaze svakih par minuta. Ostajanje na okupu je takođe bezbjedniji način putovanja.

Postoji jako puno putovanja putem motorizovanih vozila u većem dijelu područja gdje veslamo. Ne zaboravite kako izgledaju mali kajakaši na moru. Nosite svijetle sopstvene čamce, veslajte blizu jedni drugima i oglasite vaše prisustvo preko kanala 16 kada se krećete kroz uske vodene puteve. Sakupite što je moguće više informacija o saobraćaju brodova u tom području i planirajte vašu rutu u skladu sa tim. Takođe može postojati saobraćaj hidroaviona pa morate biti svjesni postojanja morskih luka gdje slijeću avioni i režima saobraćaja. Neka vaši planovi budu očigledni tako da bi drugi mogli da znaju gdje ste namjerali.

Pokažite poštovanje domorcima čije zajednice i seznoski kampovi podržavaju postojeći način života u divljini. Budite prijateljski nastrojeni, nenametljivi, i autonomni. Napravite zabljške o granicama zemlje tog plemena, tražite dozvolu ako želite da se zaustavite na privatnom zemljištu, i poštuju posebne zakone i ograničenja. Na *Prince William Sound* i u jugositočnoj Aljasci, postoji domorodačka zemlja koja se prostire kroz javno zemljište, duž Kalifornije i *Maine* obale i u *San Juan* ostrvima u Vašingtonu privatno i javno zemljište je najčešće zbunjujuće razbacano. Kada putujete po tim područjima, pridružite se i podržavajte organizaciju za lokalni pristup plovidbi. Koristite lokalne priručnike i mape da budete sigurni da pristajete i kampujete na pravim plažama. Poštovanje arheoloških nalazišta i plemenske ili javne zemlje je važno za održavanje slobode putovanja u tim područjima. Takođe postoje brojni pojedinci čiji život zavisi od resursa kroz koje vi putujete. Informišite se o otvaranju ribolovne sezone i izbjegavajte motorna plovila. Izuzev u hitnim slučajevima, nemojte tražiti od tih ljudi pomoć, zato što oni najčešće imaju ograničeno vrijeme za neki određeni lov. U nekim područjima, možda ćete biti krivično gonjeni za remećenje ribolovne opreme. U

brojnim područjima sa malom proizvodnom efikasnošću, razmotrite kupovinu lokalnih morskih plodova od ribolovaca nasuprot tome da je sami uhvatite.

DOZVOLITE PRIZORIMA I ZVUCIMA PRIRODE DA PEOVLADAJU. Izbjegavajte upotrebu jakih svjetala, radija, elektronskih igrice i drugih nametljivih uređaja. Nekima je tehnologija potrebna čak i u divljini. Drugima, ona je neumjesna. Izbjegavajte sukobe tako što će napraviti svjestan napor da dozvolite drugima da steknu svoje iskustvo.

Koliko je to moguće, obuzdajte buku. Zvuk putuje lako preko vode, pa budite svjesni buke koju pravi vaša grupa dok prolazite pored kampova. Nosite slušalice da biste slušali muziku. Pričajte tiho. Koristite mobilne telefone diskretno. I što je najvažnije, prilagodite se zvucima prirode.

Etika divljine

„Arktički kajak nas privlači na emotivnoj ravni i za one inspirisane svakidašnjim stvarima materijalne kulture. Ima romantičnu sliku koja se povezuje sa eskimima obučanim u krzno koji tiho prolaze, loveći svoju hranu ili igrajući se kao drugi u talasima; on ilustruje umijeće i ingenioznost čovjeka u oblikovanju superiornih sredstava transporta u nepomirljivoj klimi. Ali možda se mi povezujemo sa kajakom čak i na jednom dubljem nivou – on predstavlja sredstvo pomoću kog čovjek postaje jedno sa ritmovima mora; kao sredstvo transporta, on predstavlja jedinstvenu sliku slobode.“

David W. Zimmerly, Qajaq, Kajaks of Siberia and Alaska

Sa prvim zamahom unaprijed, morski kajak nas tjera naprijed u novi svijet pokreta i pogleda. Mi smo tako blizu vode – skoro ujedinjeni sa njom. Predajemo se čudi mora, zanašeni i osjetljivi, čak hipnotisani njegovim promjenljivim raspoloženjima. Voda i kajak se sjedinjuju kako bi oslobodili naše misli i osjećanja, da nas pripreme za magiju oko nas.

Kajakšenje je odličan način da upijemo prirodni svijet. Ritam vesla, pogled na harlekinsku patku ili orla koji lebdi u vazduhu, blago dobovanje kiše po palubi broda i spori prolazak stijena, plaža i šuma udaljavaju nas od teških odluka svakodnevnog života.

Nije uvijek bilo ovako. Riječ kajak potiče od Grenlandske Inuit riječi „qajac“ što znači „brod lovca.“ Za Inuite, kajak i vještina iskusnog brodara činili su život mogućim.

Umješno valjanje broda u oluji i veslanje u laganom čamcu jednosjedu pravili su razliku između večere i davljenja ispred udarene ranjene životinje zamršene u cijevi harpuna. Brod je bio elegantan i divan ali i veoma praktičan instrument.

Danas mi i dalje koristimo ove brodove da istražujemo divlje obale i da se igramo po moru. Još uvijek skupljamo uzbuđenje i adrenalin i spokoj iz naših avantura, ali više ne moramo da se otiskujemo na vodu radi obezbjeđivanje hrane za život. Moderno kajakašenje po moru je luksuz i uspomene koje sakupljamo sa naših putovanja su dar prirode. Našim glasom i strašću možemo uzvratiti uslugu mjestima koja zadobiju naša srca tako što ćemo govoriti o zaštiti i očuvanju. Kao i tihi prolazak kajaka, toliko divljine koja nas okružuje uzima se zdravo za gotovo, nevidljivo i nečujno. Moramo da primjenjujemo *Ne ostavi ni tragakako* u divljini tako i kod kuće da bismo pomogli u zaštiti zemlje koju volimo. Zar to nije ono čime se etika u divljini zapravo i bavi?

Nekoliko definisanih termina

Postojeće mjesto za kamp: Mjesto za kamp koje je očigledno zbog devegetisane zemlje ili „golog jezgra“.

Invazivne vrste: Biljka ili životinja koja se agresivno takmiči sa domicilnim vrstama.

Nedirnuto: Mjesto gdje nema znaka uticaja ljudi ili ih je teško naći.

Društvene staze: Staze koje su stvorene putovanjem po ne čvrstim površinama između kampova i drugih zanimljivih mjesta.

Odabrane reference

Cole, D.N. 1989. Low-impact recreational practices for wilderness and backcountry. General Technical Report INT-265. Ogden, UT, USDA, Forest Service, Intermountain Forest and Range Experiment Station.

Hammitt, W.E. and Cole, D.N. 1998. Wildland Recreation: Ecology and Management. New York, NY: John Wiley.

Hampton, B. And Cole, D.N. 1988 Soft Paths 2nd Edition. Harrisburg PA, Stackpole Books.

Hodgson, Michael. Minimizing Impact on the Wilderness

Leung, Y.F. and Marion, J.L. 2000. Recreation impacts management in wilderness: A state-of-knowledge review. In Cole, D.N., McCool, S.F., Borrie, W.T., O'Loughlin, J., (comps), Proceedings RMRS-p-15-Vol-5. Ogden, UT, USDA Forest Service, Rocky Mountain Research Station.

Bureau of Land Management. 1996. Teaching Leave No Trace: Activities to teach responsible backcountry skills. Salt Lake City, UT, USDI, Bureau of Land Management, Utah State Office.

Doucette, J.E. and Cole, D.N. 1993. Wilderness visitor education: Information about alternative techniques. General Technical Report INT-295. Ogden, UT:USDA, Forest Service, Intermountain Research Station. 37p.

Cilimburg, A.,C. Monz, C. and Kehoe S. 2000. Human waste disposal in wilderness: A review of ecological concerns. Environmental Management 25(6):587-598.

Na internetu:

Marion, J.L. and S. Reid. Development of the U.S. *Ne ostavi ni traga* Program: A historical perspective. www.NE_OSTAVI_NI_TRAGA.org/history.html

Tread Lightly, Inc. 1-800-966-9900, www.treadlightly.org

www.wilderness.net

State of Coast; National Oceanic and Atmospheric Association

Veliko hvala

John Andrew, PaddleMasters, St. Paul, Minnesota

Caroline Blair-Smith, Hurricane Island, Outward Bound School

Karen L. Brand, Misty Fiords Ranger District, Ketchikan, Alaska

Dave Castor, San Juan Marine Area Parks and Recreation, Olga, Washington

Maure deZeeuw, U.S. Fish and Wildlife Service, Anchorage, Alaska

Kevin Hood, U.S. Forest Service, Southeast Alaska

Brad Hunter, Tongass National Forest, Petersburg, Alaska

Chris Monz, National Outdoor Leadership School

John Neary, Admiralty Island National Monument, Juneau, Alaska

Rachel Nixon, Maine Island Trail Association, Portland, Maine

Scott Reid, Leave No Trace, Inc., Boulder, Colorado

Roger Schumann, Santa Cruz, California

Jan Shriner, Santa Cruz, California

Chris Smith, Tongass National Forest, Petersburg, Alaska

Natalie Springuel, Maine Sea Grant Program, Orono, Maine

Posebno hvala

Clayton T. Russell, Sigurd Olson Environmental Institute

Northland College
Ashland, WI 54806-3999

Napisali Lynn Morrison i David Craig
Ilustrovao Scott Knauer
Fotografije sa naslovnice Tom Bol

Kao i sledećim ljudima koji su obezbijedili informacije za ovu knjigu

Dr. Christian Bisson, Northland College-Dept. of Outdoor Education

Dr Kenneth "Mark" Bryden, Iowa State University-Dept. of Mechanical Engineering

Cindz Dillenschneider, Northland College-Dept. of Outdoor Education

Ellen Hawkins, Superior National Forest

Dr. Bob Henderson, McMaster University-Outdoor Education

Jeffrey F. Herrett, Nicolet National Forest

Jim Dale Huot-Vickery

Chad Jones, Canoe Country.com

Lynda Lancaster, Voyageurs National Park

Joe Panci, Trees for Tomorrow Natural Resources Education Center

Dr. Tom G. Potter, Lakehead University – School of Outdoor Recreation, Parks and Tourism

Mary Rasmussen, Ottawa National Forest

Jeff Rennie, Backpacker Magazine

Barb Soderberg, USDA Forest Service

Adam Sokolski, Friends of the Boundary Waters Wilderness

Robert Sprague, Michigan DNR-Porcupine Mountain Wilderness State Park

Krajnji izazov

Potrebno je da ljudi znaju o divljim mjestima, da ih iskuse i razumiju ritam koji ona prate. Moramo da imamo u mislima naše mjesto u ovoj divljini da spoznamo šta je to što nas vuče tamo. Moramo da nosimo sa sobom etiku koja prepoznaje vrijednosti divljih mjesta i koja nagrađuje našu odgovornost da se prema tim mjestima ophodimo sa poštovanjem i primjenjujemo dobro prosuđivanje dok ih posjećujemo i putjemo kroz njih. Mora da nam bude stalo do divljih mjesta kao da su naš dom, zato što, na puno načina, ona to i jesu. Da se ovako ponšamo je dobro za nas, dobro je za one koji će doći posle nas, i dobro je za divlja mjesta, gdje god da se ona nalaze.

Kontaktirajte agencije za upravljanje zemljištem i grupe u vašem području i raspitajte se kako možete pomoći. Budite aktivni u planiranju upravljanja područjima koja su važna za vas. Prijavite se da volontirate u čišćenju i održavanju staza, naporima koji se čine za obnovu habitata kao i javnim edukativnim programima ili ih organizujte u vašem lokalnom području. Uključite se i izrazite svoje mišljenje drugima o upotrebi zemlje. Podržite divljinu i održivu rekreaciju.

Informacije o nabavci *Ne ostavi ni trag* materijala, kurseva i treninga dostupne su na telefon 800-332-4100 ili na sajtu *Ne ostavi ni traga* www.LNT.org.